

Леонід Оршанський, доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9197-2953>
Іван Кузьмук, аспірант кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6457-6617>

**РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ЗАРУБІЖНИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ
ОСВІТНІХ СИСТЕМАХ**

У статті проведено ретроспективний аналіз проблеми формування професійної культури майбутніх дизайнерів у зарубіжних та вітчизняних освітніх системах. Проаналізовано основні підходи до підготовки дизайнерів у різних країнах світу, зокрема США, Великобританії та Німеччині, та здійснено їх порівняння з наявними освітніми програмами і методами навчання у вітчизняних закладах вищої освіти. Визначено основні компоненти професійної культури, які включають технічні, етичні, комунікативні та творчі навички. Зокрема, акцентується увага на інтеграції теоретичних і практичних знань, необхідних для формування конкурентоспроможних фахівців у галузі дизайну. Крім того, стаття розглядає основні проблеми сучасної вищої дизайн-освіти, зокрема недостатню практичну підготовку студентів, застарілі освітні програми та відсутність адаптації до сучасних інноваційних тенденцій у світовому дизайні. У висновках надано рекомендації щодо вдосконалення освітніх програм з урахуванням кращих світових практик та адаптації їх до вітчизняних реалій. Стаття спрямована на підвищення ефективності професійної підготовки дизайнерів та якості дизайн-освіти в Україні.

Ключові слова: професійна культура; дизайн-освіта; майбутні дизайнери; теоретичні знання; практичні навички; інноваційні тенденції; освітні програми.

Літ. 11.

Leonid Orshanskyi, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the Technological and Professional Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9197-2953>
Ivan Kuzmuk, Postgraduate Student of the
Technological and Vocational Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6457-6617>

**A RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE PROBLEM OF FORMING
THE PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE DESIGNERS IN FOREIGN AND DOMESTIC
EDUCATIONAL SYSTEMS**

The article provides a retrospective analysis of the problem of forming the professional culture of future designers through the prism of the experience of foreign and domestic educational systems. The authors study the main approaches to the professional training of designers in the leading countries of the world – the USA, Great Britain and Germany, comparing them with the educational programmes, methods and technologies used in domestic higher education institutions. The analysis identifies the key components of professional culture, including technical, ethical, communication and creative skills that form the basis of the competence of future designers.

Particular attention is paid to the integration of theoretical and practical competences, which is a prerequisite for the training of competitive design professionals. The article emphasises the importance of a harmonious combination of scientific research, innovative technologies and practical experience in the process of forming the professional culture of designers, which has a direct impact on their future professional activities. In addition, the authors consider the current challenges facing modern higher design education, including the insufficient level of practical training of students, outdated educational programmes, and a lack of flexibility in adapting to rapidly changing global design trends. An important aspect is the need to update educational programmes and modernise methods, taking into account the latest technologies and approaches used in the world's leading countries.

The article provides specific recommendations for improving domestic educational programmes for designers, focusing on the best international practices, as well as adapting them to the peculiarities and requirements of the Ukrainian labour market. The author emphasises the need for continuous modernisation of educational programmes and curricula to ensure a high level of training of specialists capable of working effectively in the context of globalisation and rapid technological change. The

article aims to improve the quality of design education in Ukraine and promote the development of competitive personnel who meet the requirements of the modern labour market.

Keywords: *professional culture; design education; future designers; theoretical knowledge; practical skills; innovative trends; educational programmes; methodological aspects of professional training of designers.*

Постановка проблеми. Формування професійної культури майбутніх дизайнерів є важливим компонентом їхньої фахової підготовки в межах освітніх систем різних країн. Професійна культура включає в себе не лише технічні та творчі навички, а й етичні, комунікативні та соціальні аспекти, що мають значення для успішної діяльності фахівців у галузі дизайну. У зв'язку з глобалізацією ринку праці та інтеграцією різних дизайнерських шкіл важливим є вивчення досвіду зарубіжних освітніх систем, які активно розвиваються та постійно адаптуються до нових технологій і суспільних вимог. Водночас вітчизняна система дизайн-освіти стикається з низкою проблем, які знижують конкурентоспроможність випускників.

Таким чином, проблема формування професійної культури дизайнерів потребує різнобічного аналізу на рівні як зарубіжних, так і вітчизняних освітніх систем з метою визначення переваг і недоліків усталених підходів. Звідси – **мета статті** полягає у вивченні та порівнянні освітніх практик різних країн із акцентом на найбільш ефективні стратегії формування професійної культури майбутніх дизайнерів.

Виклад основного матеріалу. Професійна культура дизайнерів є комплексною категорією, яка включає не лише технічні аспекти професії, а й етичні, художні, культурні та комунікативні компоненти. Як зазначає О. Фурса, професійна культура дизайнера є фундаментом його особистої та професійної ідентичності, що формується в процесі здобуття дизайн-освіти та подальшої творчої практичної діяльності [6]. З іншого боку, М. Пічкур наголошує, що “реалії суспільно-економічних відносин і споживацькі запити громадян у ХХІ ст. дедалі більше відкривають сприятливі перспективи для розвитку дизайн-освіти й реалізації її можливостей у формування професійної культури майбутнього художника-дизайнера” [4, 172].

Аналіз наукових праць [1–6] уможливив виокремити ключові аспекти професійної культури сучасного дизайнера:

1. **Технічна майстерність і знання:** від уміння працювати з різноманітними інструментами та технологіями до розуміння особливостей роботи в різних медіа та програмних забезпеченнях. Цей аспект професійної культури дизайнера передбачає не лише здатність володіти сучасними інструментами, такими як графічні редактори (Adobe Photoshop, Illustrator, Sketch) чи 3D-моделювання (AutoCAD, Blender, Rhino), а й знання специфіки створення

продуктів для різних платформ і форматів – від вебдизайну до дизайну друкованих матеріалів, від ландшафтного дизайну до дизайну предметного середовища.

Крім того, технічна майстерність передбачає здатність адаптувати нові технології для розв'язання конкретних дизайнерських задач. Знання про новітні технології, такі як штучний інтелект, віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR), 3D-друк, є важливим для дизайнерів, які працюють в умовах швидких технологічних змін. Уміння використовувати ці технології дозволяє дизайнерам не лише створювати інноваційні продукти, а й пропонувати унікальні рішення для реалізації завдань у різних напрямках дизайну (графічний дизайн, інтерфейсний дизайн (UI/UX), промисловий, вебдизайн тощо). Завдяки глибокому розумінню процесів та інструментів, дизайнер швидко орієнтується в роботі, коригує свої проекти, за потребою вдосконалює їх, а також пропонує якісні рішення з урахуванням технічних і естетичних вимог.

2. **Естетичні критерії та художні ідеї:** здатність бачити та створювати гармонію в дизайні, що є важливим для сприйняття об'єктів, залежать від чутливості до кольору, форми, пропорцій, композиції і текстур. У дизайні кожен елемент має свою роль, тому здатність правильно поєднувати ці елементи є основою створення ефективного й естетично привабливого продукту.

Дизайнер повинен мати добре розвинене відчуття пропорцій та симетрії, розуміння того, як різні кольори і форми впливають на сприйняття простору й емоційний стан користувача. Гармонія кольорів, вибір шрифтів, поєднання текстур і форм не лише визначають зовнішній вигляд, а й впливають на функціональність об'єкта чи інтерфейсу. Наприклад, у вебдизайні правильний вибір кольорів і шрифтів істотно впливає на ставлення користувачів до бренду чи послуги, тоді як помилкове поєднання цих елементів спричиняє труднощі з навігацією або навіть викликає негативні емоції.

Художні ідеї дизайнера уможливають здатність розглядати об'єкти в контексті, створювати нові форми та візуальні рішення, які відповідають вимогам замовника, при цьому не порушуючи систему естетичних принципів і закономірностей. Це дозволяє дизайнерам творити інноваційні концепції, які не лише відповідають сучасним тенденціям, а й формують унікальні продукти. Наприклад, використання мінімалізму в графічному дизайні дає змогу досягти чистоти та простоти, полегшуючи

сприйняття інформації й водночас створюючи стильний та елегантний вигляд.

Відчуття гармонії у дизайні важливе також для формування емоційного зв'язку між користувачем і продуктом. Коли дизайн викликає позитивні емоції, він поліпшує досвід користування продуктом або послугою, підвищує лояльність клієнтів, а також сприяє кращому сприйняттю бренду чи послуги. Відповідно, естетичні критерії для дизайнера є не лише важливим інструментом для створення візуальної привабливості, а й необхідністю для досягнення функціональних і комунікаційних цілей.

3. *Комунікаційні навички* є надзвичайно важливими для успішної реалізації проєктів, оскільки впливають на ефективність роботи в команді, здатність презентувати свої ідеї й управляти проєктами. У сучасному дизайні ці навички є невід'ємною складовою професійної підготовки, оскільки дизайнерам часто доводиться взаємодіяти зі стейкхолдерами, замовниками, колегами, розробниками, маркетологами й іншими фахівцями. Уміння дизайнера комунікувати передбачає:

а) здатність працювати в команді, організувати співпрацю з іншими учасниками проєкту, враховувати їхні думки та поради, а також адаптувати свої ідеї до вимог команди; важливим аспектом також є здатність дизайнерів до конструктивної критики та самокритики, готовність працювати з іншими для досягнення спільних цілей; для цього важливі навички емоційного інтелекту, активного слухання та вміння знаходити компроміси; у великих проєктах дизайнер часто є частиною міждисциплінарної команди, де потрібно не лише реалізувати свою концепцію, а й адаптувати її відповідно до технічних можливостей, вимог користувачів та бізнес-цілей;

б) правильна презентація ідей клієнту – це ключовий етап у роботі дизайнера, адже важливо не лише створити візуальне рішення, а й уміти донести його цінність та функціональність до замовника; це потребує підготовки зрозумілих й ефективних презентацій, використання правильних інструментів для візуалізації концепцій і надання чітких аргументів щодо того, чому обраний дизайн є найкращим для досягнення цілей проєкту; крім того, важливо вміти пояснити, як дизайн відповідає вимогам користувачів і як він гармонійно поєднується з іншими аспектами проєкту;

в) управління проєктами – важлива частиною роботи дизайнера, особливо коли мова йде про великий проєкт або командну роботу; цей етап передбачає планування, розподіл завдань, встановлення терміну виконання, моніторинг процесу та контроль за якістю результату; уміння ефективно управляти часом, ставити пріоритети і координувати роботу інших членів команди дозволяє дизайнеру не лише виконувати свою роль, а й забезпечува-

ти успішне завершення проєкту в межах визначених строків і бюджету.

4. *Етичні норми* є важливим аспектом професійної діяльності дизайнера, оскільки вони визначають спосіб взаємодії з клієнтами, колегами та суспільством в цілому. Дизайнер не лише створює естетичні та функціональні продукти, а й несе відповідальність за вплив своїх рішень на довкілля, соціум і культуру. Дотримання моральних й етичних стандартів виступає необхідною складовою професійної культури, оскільки впливає на якість роботи, відносини в команді та репутацію фахівця.

Так, у відносинах із клієнтами дизайнер поважає їхні потреби та інтереси й водночас зберігає свою професійну автономію. Однією з головних етичних норм є *чесність* і *прозорість* у комунікації, які передбачують відкриті і зрозумілі роз'яснення щодо можливих обмежень проєкту, термінів виконання, бюджетних питань і можливих ризиків. Дизайнер не повинен надавати клієнтові завищених обіцянок або пропонувати недоречні чи неефективні ідеї. Крім того, важливо, щоб дизайнер утримувався від маніпуляцій з боку клієнта, наприклад, прийняття рішень, які можуть суперечити етичним нормам або мати негативний вплив на користувачів чи суспільство. Наприклад, у рекламному дизайні важливо дотримуватися етичних меж, не використовувати маніпулятивні техніки, що можуть призвести до введення в оману або шкоди споживачам. Взаємоповага й усвідомлення моральної відповідальності за наслідки своєї роботи є основою здорових відносин між дизайнером і клієнтом.

Етичні принципи професіонала-дизайнера також проявляються у взаємодії з колегами та іншими учасниками проєкту. Тут особливо важливою є *повага* до думок і професіоналізму інших людей. Дизайнер має бути відкритим до конструктивної критики та пропозицій, готовим до співпраці та розуміти, що успіх проєкту залежить від злагодженої роботи всієї команди. Водночас дизайнер має зберігати *повагу до авторських прав* і *визнавати заслуги інших фахівців*. Наприклад, якщо дизайнер працює разом із графічними художниками, фотографами чи іншими творчими особами, важливо коректно оформлювати їхні авторські права на матеріали, використані в роботі.

Чесність у взаємодії є ще однією важливою нормою, адже дизайнер не повинен привласнювати чужі ідеї чи заохочувати плагіат, а має піклуватися про справедливе визнання заслуг інших членів команди, залишати простір для розвитку інших професіоналів і поважати їхню кваліфікацію.

Професійна етика дизайнера також передбачає *відповідальність перед суспільством*. Дизайнер має усвідомлювати, що його робота впливає на довкілля, культуру та соціальні норми. Наприклад, в еко-дизайні важливо враховувати екологічні аспекти

ти та зменшувати негативний вплив на довкілля через вибір матеріалів, технологій виробництва чи способів упаковки. Важливо також створювати продукти, які не порушують соціальних норм, не сприяють дискримінації, насильству чи інших шкідливих тенденцій у суспільстві. Дизайнер також має враховувати культурні відмінності й уникати стереотипів, що можуть бути шкідливими або образливими для певних груп людей. Крім того, в глобалізованому світі важливо підтримувати інклюзивність, забезпечуючи доступність своїх продуктів для різних соціальних та етнічних груп.

Одним із важливих аспектів етичних норм є *відповідальність за вплив дизайну на кінцевого користувача*. Дизайнер поважає своїх користувачів, створюючи продукти, які сприяють зручності, доступності та безпеці. Це уможливорює врахування потреб людей з обмеженими можливостями, дотримання стандартів доступності та створення інтерфейсів, що забезпечують комфортне користування. Також дизайнер має поважати права користувачів на приватність і безпеку їхніх даних, особливо у сфері цифрових технологій. Це означає, що він повинен уважно ставитися до збору особистої інформації, застосовувати принципи прозорості та захисту даних.

Дизайнер із високим рівнем професійної культури зобов'язаний дотримуватися професійних стандартів, які встановлюють етичні норми та правила в галузі дизайну. Ці стандарти включають як міжнародні етичні кодекси, так і локальні норми, які можуть варіюватися залежно від специфіки країни чи регіону. Так, наприклад, AIGA (Американський інститут графічних мистецтв) чи ICOGRADA (Міжнародна організація графічного дизайну) встановлюють чіткі правила і рекомендації щодо етики професії дизайнера.

Аналіз практики зарубіжних освітніх систем у формуванні професійної культури дизайнерів уможливорює простежити еволюцію ключових дизайнерських шкіл та їх вплив на сучасні підходи до організації освітнього процесу. Однією з найвпливовіших є школа Баухаус (Німеччина, 1919–1933), яка стала основою для багатьох сучасних підходів у галузі дизайн-освіти. Баухаус поєднував художні та технічні дисципліни, що створювало унікальний підхід до навчання, орієнтуючи студентів на інтеграцію естетики та функціональності. Це дозволило не лише розвивати дизайнерські навички студентів, а й сформувати нову парадигму взаємодії мистецтва і промисловості.

Баухаус був спрямований на те, щоб студенти здобули навички роботи з різними матеріалами, техніками й інструментами, а також глибоко розуміли теоретичні аспекти дизайну. Важливим елементом був практичний підхід, що дозволяв студентам працювати в реальних умовах і набувати

практичного досвіду, а також сформувати здатність до творчого, інноваційного мислення. Саме цей підхід до інтеграції теоретичних знань і практичних навичок залишається основою освітніх програм у більшості найвідоміших дизайнерських шкіл світу.

Баухаус також значно вплинув на розвиток професійної культури дизайнерів, закладаючи основи для створення міждисциплінарних команд, де кожен член має свою експертну роль і взаємодіє з іншими фахівцями для досягнення спільної мети. Цей підхід є актуальним і сьогодні, адже дизайнери часто працюють у командах, що складаються з різних спеціалістів (програмісти, маркетологи, фотографи та ін.), щоб створити комплексні рішення для клієнтів.

Отже, можемо констатувати, що, Баухаус не лише змінив саму концепцію дизайну, а й визначив нові стандарти дизайн-освіти, які до сьогодні мають велике значення для формування професійної культури дизайнерів. Його вплив на сучасні освітні системи є очевидним, а запропоновані відомими баухазівцями (В. Гропіус, С. Ендель, Й. Іттен, Г. Обріст, Л. Файнінгер, О. Шлеммер та ін.) методи донині активно застосовуються в різних країнах для формування творчих і технічних навичок майбутніх дизайнерів.

У США процес формування професійної культури дизайнерів зосереджується на практичних аспектах навчання, що дозволяє студентам не лише засвоювати теоретичні знання, а й активно застосовувати їх на практиці. Такі провідні університети, як The Rhode Island School of Design (RISD) і Parsons School of Design (PSD), активно включають в освітні програми курси, що дають студентам змогу працювати над реальними проектами в умовах реального бізнес-середовища. Зокрема, в RISD студенти відвідують практичні курси, де працюють над проектами для реальних клієнтів. Ці курси не лише дають студентам можливість практикувати набуті дизайнерські навички, а й розвивають їхні комунікаційні здібності та здатність ефективно працювати в командах. За результатами дослідження, проведеного в 2019 р., студенти RISD, які брали участь у таких практичних заняттях, демонстрували значно вищі рівні креативності та здатності працювати в колективі [10]. Майбутні дизайнери також значно удосконалили свої навички в спілкуванні з клієнтами, оскільки змушені були враховувати їхні побажання та вимоги у своїх проектах.

Фахова підготовка майбутніх дизайнерів в американському університеті PSD також орієнтована на реалізацію студентами реальних проектів. Як зазначає Дж. Бадд, здобувачам дизайн-освіти надається можливість працювати з різними компаніями, що пропонують для реалізації завдання, які стосуються актуальних дизайнерських викликів (розробка бренд-стратегій, створення вебди-

зайну, розробка упаковки для нових продуктів тощо) [8]. Такі проекти допомагають студентам відчувати весь процес розробки дизайну, від початкової ідеї до фінальної реалізації, що є надзвичайно важливим для формування професійної культури.

Поширені у вищих дизайнерських школах США навчальні практики допомагають студентам усвідомити важливість реального світу в їхній майбутній професійній діяльності, одночасно розвиваючи критичні навички (адаптація до мінливих умов, взаємодія з клієнтами, управління проєктами, здатність працювати в багатофункціональних командах тощо), необхідні для успішної професійної кар'єри.

У Великобританії освіта дизайнерів традиційно ґрунтується на гармонійному поєднанні теоретичних знань і практичних навичок. Одним із ключових аспектів освітніх програм є глибока теоретична підготовка, яка передбачає вивчення історії мистецтва, культури дизайну, а також етичних аспектів професії. Цей підхід дозволяє студентам не лише розвивати технічні навички, а й розуміти контекст, у якому виникає і розвивається сучасний дизайн.

Згідно із дослідженням, опублікованим у журналі "Procedia – Social and Behavioral Sciences" (2018), включення до освітніх програм таких дисциплін, як історія мистецтва та культура дизайну, допомагає студентам зрозуміти, як соціокультурні зміни впливають на еволюцію дизайну в різні етапи історії [11]. Такий підхід допомагає майбутнім дизайнерам краще усвідомлювати, як різні культурні контексти, технологічні інновації та суспільні зміни, такі як розвиток масових комунікацій чи зміни у стилях життя, формують сучасний дизайн.

Наприклад, у таких університетах Великобританії, як University of the Arts London (UAL) і Royal College of Art (RCA), значна увага приділяється аналізу творчих й інтелектуальних рухів, які змінили підхід до дизайну впродовж XX ст. Студенти вивчають такі історичні періоди розвитку світового дизайну, як арт-деко, модернізм, постмодернізм та ін., які стали відповідями на соціально-економічні та культурні виклики часу [9]. Завдяки цьому вони розвивають критичне мислення та здатність оцінювати значення і роль дизайну в ширшому контексті суспільства. Крім того, у британських освітніх програмах значна увага приділяється етичним аспектам професії: майбутні дизайнери навчаються розуміти важливість етичних принципів у своїй роботі, що виховує відповідальність перед суспільством, стійкість й екологічну свідомість. Програми часто включають курси з етики дизайну, де обговорюються питання сталого розвитку, екологічного дизайну, соціальної відповідальності дизайнерів. Такий підхід дозволяє студентам отримати різнобічне розуміння дизайну як професії, а також надає змогу працювати не лише з художніми чи техніч-

ними аспектами, а й з соціально-культурними та етичними викликами, що виникають у сучасному світі.

Вітчизняні освітні системи, особливо в СРСР, зосереджувалися суто на технічних аспектах дизайну та пропонували освіту, зорієнтовану на студентів на виробничу діяльність. Уперше проблема формування професійної культури дизайнерів в Україні була порушена в середині XX ст., коли в Київському художньому інституті (тепер – Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури) було відкрито спеціальність "Промисловий дизайн" [1]. Здобуваючи освіту художника-проектувальника, студенти набували не лише художніх, а й технічних знань для проєктування промислової продукції.

Від початку 90-х рр. XX ст. в Україні розпочався процес реформування освіти в галузі дизайну й орієнтація освітніх програм на міжнародні стандарти. В Україні відкрилися нові факультети і заклади освіти, де були впроваджені освітні програми з графічного дизайну, вебдизайну та інтер'єрного дизайну. Так, у Київському національному університеті технологій та дизайну (КНУТД) з 2000 р. активно розвивається освітня політика, яка передбачає реалізацію студентами реальних практичних завдань і проєктів у галузі дизайну на замовлення різних підприємств та організацій.

Таким чином, зарубіжні системи дизайн-освіти надають більшої уваги інтеграції теоретичних і практичних знань, натомість вітчизняні – часто концентруються на теоретичних аспектах, що пов'язано з історичними особливостями навчальних програм і методів навчання. У країнах Європи та США значна увага приділяється інноваційним технологіям і спеціалізованим практикам, як-от: стажування у дизайні, взаємодія з реальними клієнтами та компаніями, а також участь у міжнародних конкурсах та проєктах. Водночас вітчизняна система дизайн-освіти традиційно зосереджується на набутті студентами фундаментальних знань з історії мистецтва, основ класичних видів дизайну, композиції, кольорознавства тощо.

Нами визначені основні проблеми, з якими стикаються вітчизняна система вищої дизайн-освіти у формуванні професійної культури дизайнерів:

1. *Низький рівень матеріально-технічного забезпечення освітніх програм.* Із цією метою, на думку В. Прусака, "необхідно на державному рівні усвідомити й визнати важливість підготовки фахівців з дизайну, всебічно підтримувати та покращувати матеріально-технічну базу вищих навчальних закладів до рівня європейських" [5, 80].

2. *Відсутність достатньої практичної підготовки.* Більшість закладів вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку майбутніх дизайнерів, недостатньо впроваджують практико-орієнто-

вані завдання й елементи творчої самостійної роботи в освітній процес, що призводить до низької готовності студентів до реальної професійної діяльності.

3. *Обмежена інтеграція національних і європейських стандартів.* В Україні та країнах ЄС відсутній єдиний підхід до стандартизації фахової підготовки дизайнерів, що утруднює їхню мобільність на міжнародному ринку праці.

4. *Застарілі освітні програми.* У деяких закладах вищої освіти не враховуються сучасні тенденції та інноваційні технології в дизайні, що призводить до зниження конкурентоспроможності випускників.

Для подолання означених проблем необхідно: підвищити інтеграцію практики в освітній процес через стажування, творчу проєктну діяльність на замовлення та співпрацю з роботодавцями; розробити єдиний стандарт професійної освіти для дизайнерів на національному та міжнародному рівнях; включити до навчальних програм новітні цифрові технології (3D-дизайн, віртуальна реальність, штучний інтелект та ін.), що дасть студентам можливість бути готовими до сучасних вимог ринку праці.

Висновки. Формування професійної культури дизайнерів є складним і багатогранним процесом, який охоплює різні аспекти: здатність працювати з новітніми технологіями, розуміння культурних і соціальних контекстів, вміння взаємодіяти з різними сторонами та створювати проєкти, що відповідають потребам користувачів і ринку. Успішне формування професійної культури дизайнерів сприяє розвитку не лише окремих особистостей, а й цілого суспільства, оскільки дизайн безпосередньо впливає на культуру, споживчі звички та розвиток індустрій.

Зарубіжні та вітчизняні системи дизайн-освіти мають свої сильні і слабкі сторони. Зарубіжні системи здебільшого орієнтуються на інтеграцію теоретичних і практичних знань, що дозволяє студентам не лише набувати знань, а й застосовувати їх на практиці, розробляючи реальні проєкти з клієнтами. Проте й у цих системах є свої обмеження, зокрема, в недостатньому акценті на етичні аспекти професії дизайнера та глобальні культурні контексти. Вітчизняна система дизайн-освіти, навпаки, частіше зосереджується на теоретичному підході, що дає студентам глибоке розуміння основ дизайну та культури, однак не завжди сприяє у набутті практичних навичок, необхідних для роботи в реальному світі. Такий підхід призводить до того, що студенти не завжди готові до викликів, що виникають під час роботи з реальними замовниками чи у складних міжкультурних ситуаціях.

Порівняння підходів в обох системах дає змогу визначити шляхи для підвищення ефективності

процесу формування професійної культури майбутніх дизайнерів. Одним із таких є інтеграція практичних завдань та проєктів на ранніх етапах навчання, збільшення уваги до етичних норм і культурних контекстів в освітніх програмах, урахування інновацій в дизайні, робота в мультиспеціалізованих командах тощо. Впровадження цих змін допоможе створити ефективну модель фахової підготовки дизайнерів, яка поєднуватиме теоретичні знання з практичними навичками й етичними нормами, що дозволить випускникам бути конкурентоспроможними та успішними на міжнародному ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є.А. Дослідження синтезу дизайну і технологій у системі неперервної дизайн-освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. 2011. № 2. С. 205–213.
2. Дерев'яно Н.В. Вітчизняний та зарубіжний досвід формування професійного мислення дизайнера у процесі фахової підготовки. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. № 2 (25). С. 116–124.
3. Дяченко А. Підготовка фахівців з національного дизайну в зарубіжних закладах вищої освіти. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 2. С. 5–15.
4. Пічкур М. Формування професійної культури майбутнього художника-дизайнера: суть, принципи й педагогічні умови. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка / редкол. : М. Вашуленко, А. Вихрущ, Л. Вознюк, В. Кравець, В. Мадзігон, Г. Терещук та ін. Тернопіль, 2009. № 2. С. 49–53.*
5. Прусак В. Становлення та розвиток дизайн-освіти в Україні (кінець XX – початок XXI ст.). *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2017. Вип. 31. С. 71–82.
6. Фурса О.О. Тенденції розвитку дизайн-освіти в теорії і практиці профільних вищих навчальних закладів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. 3. С. 172–180.
7. Boucharenc C.G. Research on Basic Design Education: An International Survey. *International Journal of Technology and Design Education*. 2006. Vol. 16. URL: <https://salo.li/85f54AD>
8. Budd J., Wang W. Industrial Design Education: Taming Technology to Enhance User Experience. *Archives of Design Research*. 2017. Vol. 30 (3). URL: <https://salo.li/B7Cf0ff>
9. Davies A. Enhancing the design curriculum through pedagogic research. *Proceedings of 1st International conference. London: Centre for Learning and Teaching in Art & Design : Enhancing Curricula; exploring effective curriculum practices in design and communication in Higher Education. CLTAD, University of the Arts London*. 2002. URL: <https://surl.li/rupzqk>
10. Huang X., Ball R., Wang W. Comparative Study of Industrial Design Undergraduate Education in China and USA. *International Journal of Technology and Design Education*. 2021. Vol. 31. URL: <https://salo.li/BFC6E3F>
11. Ozkaynak M.G., Ust S. New Forms of Design Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2012. Vol. 51. URL: <https://salo.li/2135F4c>

REFERENCES

1. Antonovych, Ye.A. (2011). Doslidzhennia syntezu dyzainu i tekhnolohii u systemi neperervnoi dyzain-osvity [Research on the synthesis of design and technologies in the system of continuous design education]. *Scientific notes of the Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Art History*. No. 2. pp. 205–213. [in Ukrainian].
2. Derevianko, N.V. (2015). Vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid formuvannia profesiinoho myslennia dyzainera u protsesi fakhovoi pidhotovky [Domestic and foreign experience in the formation of a designer's professional thinking in the process of professional training]. *Bulletin of the Zaporizhka National University*. No. 2 (25). pp. 116–124. [in Ukrainian].
3. Diachenko, A. (2020). Pidhotovka fakhivtsiv z natsionalnogo dyzainu v zarubizhnykh zakladakh vyshchoi osvity [Training of specialists in national design in foreign higher education institutions]. *Ukrainian pedagogical journal*. No. 2. pp. 5–15. [in Ukrainian].
4. Pichkur, M. (2009). Formuvannia profesiinoi kultury maibutnoho khudozhnyka-dyzainera: sut, pryntsyipy y pedahohichni umovy [Formation of the professional culture of the future artist-designer: essence, principles and pedagogical conditions]. *Scientific notes of the Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Pedagogy*. (Ed.). M. Vashulenko, A. Vykhreshch, L. Vozniuk, V. Kravets, V. Madzihon, H. Tereshchuk et al. Ternopil, No. 2. pp. 49–53. [in Ukrainian].
5. Prusak, V. (2017). Stanovlennia ta rozvytok dyzain-osvity v Ukraini (kinets XX – pochatok XXI st.) [Establishment and development of design education in Ukraine (late 20th – early 21st centuries)]. *Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*. Vol. 31. pp. 71–82. [in Ukrainian].
6. Fursa, O.O. (2013). Tendentsii rozvytku dyzain-osvity v teorii i praktytsi profilnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv [Trends in the development of design education in the theory and practice of specialized higher educational institutions]. *Pedagogical process: theory and practice*. Vol. 3. pp. 172–180. [in Ukrainian].
7. Boucharenc, C.G. (2006). Research on Basic Design Education: An International Survey. *International Journal of Technology and Design Education*. Vol. 16. Available at: <https://salo.li/85f54AD> [in English].
8. Budd, J. & Wang, W. (2017). Industrial Design Education: Taming Technology to Enhance User Experience. *Archives of Design Research*. Vol. 30 (3). Available at: <https://salo.li/B7Cf0ff> [in English].
9. Davies, A. (2002). Enhancing the design curriculum through pedagogic research. Proceedings of 1st International conference. London: Centre for Learning and Teaching in Art & Design : Enhancing Curricula; exploring effective curriculum practices in design and communication in Higher Education. CLTAD, University of the Arts London. Available at: <https://surl.li/rupzqk> [in English].
10. Huang, X., Ball, R. & Wang, W. (2021). Comparative Study of Industrial Design Undergraduate Education in China and USA. *International Journal of Technology and Design Education*. Vol. 31. Available at: <https://salo.li/BFC6E3F> [in English].
11. Ozkaynak, M.G. & Ust, S. (2012). New Forms of Design Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. Vol. 51. URL: <https://salo.li/2135F4c> [in English].

Стаття надійшла до редакції 27.03.2025

“Найтихіші слова – ті, що приносять бурю. Думки, які ступають голубиними кроками, керують світом”.

Фрідріх Ніцше
німецький філософ

“Найвище завдання будь-якої творчості – знайти незвичайне в звичайному і звичайне у фантастичному”.

Дені Дідро
французький філософ

“Я поставив собі за мету правду, зробив своїм помічником чеснота, знайшов собі опору в людяності і знайшов своє відпочинок у мистецтвах”

Конфуцій
давньокитайський філософ

“Власне розуміння доброчесності і вад – найголовніше. Якщо цього розуміння немає, усе стає хистким”.

Цицерон
давньоримський філософ та літератор

